

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÐ

Från Riksdagsförvaltningen
2025-04-10
Besvaras senast
2025-04-16 kl. 12.00

Till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1014 Effekter av regeringens biståndspolitik

Regeringens biståndspolitiska inriktningsdokument, kallat reformagendan (*Bistånd för en ny era – frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*), presenterades i december 2023 och omfattar perioden 2023–2026. Enligt Expertgruppen för biståndsanalys (EBA), som i mars 2025 publicerade rapporten *Biståndsanalys 2025*, innebär reformagendan en ny tyngdpunktsförskjutning i svensk biståndspolitik. EBA menar att agendan, utöver det riksdagsbundna målet om att förbättra levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck, i praktiken lyfter fram två överordnade mål: att biståndet ska gynna svenska utrikes- och näringspolitiska intressen samt att biståndet ska effektiviseras och ge tydligare resultat.

EBA noterar att denna politiska omformulering innebär ett mer explicit kopplande av biståndet till Sveriges egna utrikespolitiska prioriteringar, inklusive handel, geopolitik och migration. Man konstaterar att detta kan leda till att biståndet uppfattas som mer politiserat, mindre behovsstyrt och mindre långsiktigt. Enligt rapporten riskerar det att urholka biståndets legitimitet i mottagarländerna, särskilt i de fall där givaren uppfattas ha egna intressen av insatserna.

I rapporten lyfter EBA särskilt frågan om handelsrelaterat bistånd, där regeringen tydligt betonat att biståndet ska främja handel och mobilisera privat kapital, inklusive genom att svenska företag får större möjlighet att verka i mottagarländer. EBA hänvisar till tidigare biståndspolitiska dokument, såsom proposition 100 från 1962, där handelsrelationer redan då lyftes fram som en del av utvecklingsarbetet. Den nuvarande reformagendan går dock längre i att koppla biståndet till strategier för export, investeringar och näringslivsfrämjande.

Samtidigt visar EBA att det svenska biståndet till stor del går till små låginkomstländer som inte är naturliga handelspartner för Sverige. Det finns därmed en inneboende spänning mellan biståndets mål om fattigdomsbekämpning och näringslivets kommersiella intressen. EBA varnar också för att ökad öronmärkning av biståndsinsatser, där resurser styrs till specifika projekt med koppling till exportfrämjande syften, kan minska den flexibilitet och långsiktighet som kännetecknar effektivt kärnstöd.

Ett geografiskt exempel är Afrika, där en stor del av Sveriges

utvecklingssamarbete är koncentrerat. Samtidigt som många afrikanska länder står inför svåra klimat- och utvecklingsutmaningar har regeringens inriktning av biståndet inneburit ett fokus på insatser i medelinkomstländer med större utsläpp, vilket riskerar att förskjuta resurser från låginkomstländer i Afrika. EBA påpekar att svenska klimatinsatser i Afrika ofta har goda långsiktiga utvecklingseffekter men sällan leder till omedelbara utsläppsminskningar – något som går på tvärs med regeringens uttalade fokus på snabba resultat.

Ett annat exempel gäller Liberia, där en EBA-utvärdering av svenskt bistånd 2003–2020 visar att Sverige haft en viktig roll i att bidra till en fredlig övergång till demokrati. Men rapporten noterar också att reformer som antagits i lag inte fullt ut har införlivats i praktiken och att tilliten till offentliga institutioner är låg. Slutsatsen är att långsiktigt bistånd, kapacitetsutveckling och stöd till rättsstat och utbildning är avgörande för att demokratistöd ska ge effekt – något som riskerar att försvagas om biståndet i ökad utsträckning inriktas på kortsiktiga intressen.

Sammantaget väcker rapporten frågor om huruvida den nya inriktningen för svensk biståndspolitik riskerar att undergräva biståndets effektivitet, legitimitet och mottagarfokus. Det finns enligt EBA skäl att analysera vilka konsekvenser en ökad betoning på svenska intressen får för det svenska biståndets genomslag i praktiken.

Mot bakgrund av detta vill jag ställa följande fråga till statsrådet Benjamin Dousa:

Vilka konkreta åtgärder avser statsrådet att vidta inom ramen för sin tjänsteutövning för att säkerställa att det svenska biståndet fortsatt utgår från mottagarländernas långsiktiga behov av fattigdomsbekämpning och demokratiutveckling – och inte primärt styrs av svenska utrikes- och näringspolitiska intressen – i ljuset av den analys som framförs i EBA:s rapport *Biståndsanalys 2025*?

.....

Olle Thorell (S)

Överlämnas enligt uppdrag

Gergö Kisch